

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DRŽAVNI KOORDINATOR ZA BORBU PROTIV
TRGOVINE LJUDIMA I ILEGALNE IMIGRACIJE

BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
STATE COORDINATOR FOR ANTI-TRAFFICKING
IN HUMAN BEINGS AND ILLEGAL IMIGRATIONS

**PREGLED DJELOVANJA NADLEŽNIH INSTITUCIJA
ZA ZAŠTITU DJECE ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA
- REFERALNI MEHANIZAM -**

Save the Children
Norway

**PREGLED DJELOVANJA NADLEŽNIH INSTITUCIJA
ZA ZAŠTITU DJECE ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA
- REFERALNI MEHANIZAM -**

Izdavači:

Ured Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije;
Save the Children Norway Regionalni Ured za JI Europu

Materijal pripremili:

Saliha Đuderija, dipl. Pravnik (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH)
Samir Rizvo, dip.pravnik (Ministastvo sigurnosti)
Jozo Čorluka, prof.soc.(Ministarstvo sigurnosti Državna granična služba BiH)
Radenko Stanić, dip.pravik (Ministasrtvo sigurnosti)
Sandra Malešić, dip.pravnik (Ministasrtvo pravde BiH)
Boriša Arnaut, dip.pravnik (Ministartvo vanjskih polsova BiH)
Dželila Mulić, dipl.psiholog (Save the Children Norway Regionalni Ured za JI Europu)

Recenzent:

Doc.dr Lada Sadiković, Fakultet kriminalističkih nauka Sarajevo

Lektor:

Indira Osmić

Štamparija:

"SABAH PRINT"

Grafička priprema:

„SONIC STUDIO“ Sarajevo
Emir Džinović

Tiraž:

170 komada

Štampanje materijala finansira Save the Children Norway Regionalni Ured za JI Europu

Materijal je autoriziran i nije dozvoljena distribucija, štampanje, prodaja i upotreba bez odobrenja autora.

Materijal je dostupan za službenu upotrebu državnim službenicima i namještenicima koji su uključeni u provođenje aktivnosti na sprečavanju trgovine ljudima.

Za službenu upotrebu dostupna je elektronska verzija materijala samo na zahtjev putem e-mail adrese: ureddk@bih.net.ba; a.bekic@savethechildrennorway-see.ba

SADRŽAJ:

I	UVOD.....	5
II	OPIS DJELOVANJA NADLEŽNIH INSTITUCIJA.....	5
1.	Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.....	5
2.	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.....	5
3.	Savjetodavni i koordinacijski (interresorni) Organi Vijeća ministara BiH.....	5
4.	DRŽAVNI KOORDINATOR ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA I ILEGALNE IMIGRACIJE.....	6
5.	Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima.....	6
6.	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.....	6
7.	Ministarstvo civilnih poslova.....	6
8.	Ministarstvo pravde.....	6
9.	Ministarstvo vanjskih poslova.....	6
10.	Ministarstvo sigurnosti.....	7
11.	Državna agencija za krivične istrage i zaštitu BiH (SIPA).....	7
12.	Državna granična služba (DGS).....	7
13.	Interpol (NCB - Nacionalni centralni biro).....	8
14.	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine.....	8
15.	Institucije Brčko distrikta BiH.....	8
16.	Institucije Republike Srpske i Federacije BiH.....	8
III	NAČIN POSTUPANJA NADLEŽNIH ORGANA KADA POSTOJI SUMNJA ILI SAZNANJE DA JE DIJETE PREDMET TRGOVINE LJUDIMA.....	13
IV	NAČIN POSTUPANJA NADLEŽNIH ORGANA KADA JE DIJETE IDENTIFICIRANO KAO ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA.....	17
V	IDENTIFICIRANJE PROBLEMA KOJI SE ODOSE NA REFERALNI MEHANIZAM.....	18
VI	PRILOZI.....	22
	Tabela 1. Adresar institucija na državnom nivou	
	Tabela 2. Adresar institucija na entitetskom nivou	
	Tabela 3. Adresar NVO skloništa i NVO koji pružaju pravnu pomoć	

PREGLED DJELOVANJA NADLEŽNIH INSTITUCIJA ZA ZAŠTITU DJECE ŽRTAVA
TRGOVINE LJUDIMA
- REFERALNI MEHANIZAM -

I UVOD

Referalni mehanizam za zaštitu djece od trgovine ljudima definiramo u okviru ovog materijala kao opis djelovanja nadležnih institucija. Referalni mehanizam identificira institucije, njihove nadležnosti, način saradnje i prikupljanja statističkih podataka, drugih informacija, njihovu razmjenu te načine službenog postupanja i to u situacijama kada postoji sumnja ili saznanje da je dijete predmet trgovine ljudima ili kada je dijete identificirano kao žrtva trgovine ljudima.

Ovaj materijal u potpunosti se oslanja na „Pregled i analizu nacionalnog mehanizma za zaštitu djece od trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“.

Informacije o institucijama, za razliku od naznačenog materijala, predstavljaju se u formi odgovora na pitanja. Odgovori na pitanja sadrže informacije o tome šta i u kojim situacijama trebaju poduzeti službene osobe ili neke druge zainteresirane osobe kako bi se osigurala odgovarajuća pomoć i zaštita za dijete žrtvu trgovine ljudima.

II OPIS DJELOVANJA NADLEŽNIH INSTITUCIJA

1. *Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine*

Radi usaglašavanja standarda za zaštitu djece od trgovine ljudima, putem zastupničkih klubova Parlamenta BiH kao najvišeg zakonodavnog organa Bosne i Hercegovine i putem parlamentarnih komisija u Parlamentu Bosne i Hercegovine, mogu se podnositi inicijative za donošenje novih zakona, izmjene postojećih ili pristupanje nekoj međunarodnoj konvenciji ili protokolu.

2. *Vijeće ministara Bosne i Hercegovine*

Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, najvišem državnom izvršnom upravnom organu, mogu se, također, podnijeti inicijative za donošenje novih zakona i drugih akata i politika. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine sastoji se od devet resornih ministarstava koja obavljaju upravne i stručne poslove iz nadležnosti Bosne i Hercegovine. Ministarstva su zadužena za izvršenje zakona i drugih propisa, pripremu prijedloga zakona i drugih akata, praćenje i provođenje, izvršenje mjera u cilju implementacije propisa koji su na snazi i, s tim u vezi, izradu određenih državnih planova, programa, strategija, projekata, istraživanja i svih drugih aktivnosti u skladu s Ustavom BiH i zakonima BiH.

3. *Savjetodavni i koordinacijski (interresorni) organi Vijeća ministara BiH*

Radi realizacije specifičnih zadataka i zadataka koji zahtijevaju uključivanje više različitih resora, Vijeće ministara BiH može uspostaviti savjetodavne/interresorne organe Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (komisije, odbori, savjeti, ekspertni timovi i sl.). Zadatak i nadležnosti ovih organa reguliraju se odlukama Vijeća ministara BiH, a najčešće je u pitanju izrada određenog zakonskog ili planskog dokumenta ili monitoring određenih aktivnosti, istraživanje i slične aktivnosti.

4. *Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i legalne imigracije*

Kada je u pitanju problem trgovine ljudima i ilegalne imigracije, od ovog organa mogu se zatražiti informacije o problemu trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH, odgovarajuće preporuke ili kontakti s koordinatorima koji su imenovani u ime ministarstava koja su uključena u državnu koordinaciju, i to: Ministarstva sigurnosti (2), Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (1), Ministarstva pravde (1), Ministarstva vanjskih poslova (1) i Tužilaštva Bosne i Hercegovine (1), zatim informacije o edukativnim aktivnostima (radionicama, seminarima) vladinih i nevladinih službenika, regionalnoj i međunarodnoj saradnji institucija Bosne i Hercegovine, o svim aktivnostima koje se odnose na implementaciju **“Državnog akcionog plana za sprečavanje trgovine ljudima i legalne imigracije u Bosni i Hercegovini”**.

5. *Udarne grupa za borbu protiv trgovine ljudima*

Udarne grupa je operativni organ kojem je moguće podnijeti prijavu o postojanju žrtve trgovine, odnosno uputiti informaciju koja će pomoći da se otkriju počinioci ili se stavi pod zaštitu žrtva trgovine koja želi svjedočiti.

6. *Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice*

Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice mogu se podnositi pojedinačne i kolektivne žalbe, predstavke i upiti u vezi s povredom bilo kojeg ljudskog prava i prava djeteta. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice razmatra podnesene akte i u vezi s istim izdaje odgovarajuće preporuke nadležnoj instituciji i preporuke za podnosioca akta. Ministarstvu se mogu podnijeti i inicijative za izmjenu i dopunu nekog zakona ili prakse kojom se direktno krše ljudska prava pojedinca ili određene grupe građana, pripadnika manjina, djece, žena, osoba s invaliditetom, izbjeglica-povratnika, azilanata, stranaca ili neke druge ranjive kategorije građana i zatražiti da ministarstvo koordinira aktivnosti na prevazilaženju problema.

7. *Ministarstvo civilnih poslova*

Ministarstvo civilnih poslova nadležno je za poslove državljanstva, upis i evidenciju građana, zaštitu ličnih podataka, prijavljivanje prebivališta i boravišta, lične isprave, putne isprave i koordiniranje aktivnosti, usklađivanje planova entitetskih organa vlasti i definiranje strategija na međunarodnom planu u područjima zdravstva i socijalne zaštite i u vezi s navedenim nadležnostima mogu se podnijeti inicijative za izmjenu i dopunu nekog zakona, propisa ili izrade strategije i sl.

8. *Ministarstvo pravde*

Ovom Ministarstvu se podnose zahtjevi za pomoć u međunarodnoj i međuentitetskoj pravosudnoj saradnji, inicijative za izradu odgovarajućih zakona i propisa, oblast krivičnog zakonodavstva, organizacije sudova, zatvorskog sistema. Ovo Ministarstvo je nadležno za ekstradiciju, izručenja, registraciju udruženja građana i nevladinih organizacija.

9. *Ministarstvo vanjskih poslova*

Ministarstvu vanjskih poslova podnose se zahtjevi za izdavanje viza i ostvarivanja pomoći u vezi s boravkom i zaštitom prava i interesima državljanina BiH na stalnom i privremenom boravku u

inozemstvu i domaćih pravnih osoba u inozemstvu i drugim aktivnostima koje su u vezi s međunarodnim odnosima.

10. *Ministarstvo sigurnosti*

Strani državljani mogu podnijeti zahtjev za odobrenje boravka u Bosni i Hercegovini ili zahtjev za azil u Ministarstvu sigurnosti u nadležnim sektorima za imigraciju i azil.

Sektor za imigraciju i azil zadužen je za reguliranje statusa, kretanja i boravka stranaca, dodjelu azila, zaštitu žrtava trgovine.

U toku je uspostava Imigracijske službe koja će pokrivati prostor Bosne i Hercegovine i preuzeti nadležnosti od entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova koji su do sada ove poslove obavljali u okviru Odjela za strance.

Službenici koji su uposleni u ovim odjelima uključeni su u edukaciju s ciljem osposobljavanja u radu s posebnim kategorijama stranaca (azilanti, ilegalni imigranti) radi prevencije trgovine ljudima, a posebno zaštite djece.

11. *Državna agencija za krivične istrage i zaštitu BiH (SIPA)*

SIPA je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova.

U sjedištu Agencije, koje se nalazi u Sarajevu u Odjeljenju za krivične istrage, nalazi se Odsjek za krivične istrage u čijem sastavu se nalazi Tim za suzbijanje trgovine ljudima i seksualnih delikata. Navedeni Tim se u posebnom segmentu bavi suzbijanjem trgovine djecom i sprečavanjem seksualnih delikata nad djecom. Ujedno Tim u sjedištu vrši koordinaciju ukupnih aktivnosti iz oblasti suzbijanja trgovine ljudima i seksualnih delikata nad timovima koji se nalaze u regionalnim kancelarijama/uredima u Sarajevu, Banjoj Luci, Mostaru i u Brčkom (Regionalna kancelarija/ured u Brčkom je u formiranju).

Pored navedenih aktivnosti Tim u sjedištu SIPA-e ima obavezu praćenja i prikupljanja svih interesantnih modusa krijumčarenja ljudi, prikupljanje dokaza o izvršenim krivičnim djelima u vezi s trgovinom ljudima, a posebno djece, sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima i seksualnih delikata, objedinjavanje evidencija o trafikerima, žrtvama trgovine i seksualnih delikata, pomoć žrtvama, preventivne aktivnosti, saradnja s nevladinim i vladinim sektorom, organiziranje obuke istražitelja SIPA-e u vezi s načinom rada iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima.

12. *Državna granična služba (DGS)*

Državna granična služba je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti BiH, osnovana radi obavljanja policijskih poslova u okviru nadzora granice i kontrole saobraćaja na graničnim prijelazima, te obavljanja svih policijskih poslova u vezi s krivičnim djelima koja se gone po službenoj dužnosti.

DGS je organizirana na sljedeći način: oganom rukovodi direktor, zamjenik i pomoćnici; Glavni ured/kancelarija; terenski uredi; jedinice granične službe.

U Glavnom uredu se nalazi Centralni istražni ured u čijem sastavu se nalazi Odjeljenje za istrage unutar kojeg se nalaze istražitelji za borbu protiv trgovine ljudima, a u okviru te djelatnosti je i rad na sprečavanju nasilja nad djecom u vidu preduzimanja mjera i aktivnosti sprečavanja trgovine djecom.

U terenskim uredima, koji se nalaze u Bijeljini, Višegradu, Sarajevu, Čapljini, Grahovu i Gradišci, u okviru Odsjeka za istrage rade istražitelji za borbu protiv trgovine ljudima. U sklopu linije rada borbe protiv trgovine ljudima istražitelji DGS vode posebnu evidenciju i primjenjuju

posebne mjere kada su u pitanju djeca kao žrtve trgovine, odnosno kada je u pitanju prekogranični kriminal (krijumčarenje) djece.

13. Interpol (NCB Nacionalni centralni biro)

Interpol je po definiciji Međunarodna organizacija kriminalističkih policija čiji je prevashodni zadatak razmjena podataka, postupanje po zahtjevu kriminalističkih policija drugih zemalja članica INTERPOL-a, razmjena iskustava i dr.

Budući da je BiH članica Interpola, u sklopu navedenih poslova posredstvom Interpola, odnosno NCB (Nacionalni Centralni Biro) Sarajevo se vrši, između ostalog, i razmjena podataka u vezi s trgovinom ljudima, a samim tim i u vezi s nasiljem nad djecom. U organizaciji NCB se nalaze inspektori zaduženi za liniju rada u vezi s trgovinom ljudima. Svi zahtjevi kriminalističkih policija u BiH, bez obzira o kojoj se policijskoj agenciji radi, upućeni drugim državama, prosljeđuju se posredstvom INTERPOL-a (NCB) BiH Sarajevo.

Pri Generalnom sekretarijatu Interpola postoji Radna grupa specijalizirana za borbu protiv zločina nad djecom.

14. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine

Tužilaštvo je nezavisno od sudstva i policije i nijedna osoba nema pravo da upućuje, naređuje ili utječe na Tužilaštvo u vršenju njegove funkcije. Tužilaštvo je odgovorno za krivično gonjenje počinalaca krivičnih djela u skladu s Krivičnim zakonom BiH i drugim zakonima kojima je regulirana krivična odgovornost na nivou Bosne i Hercegovine. Tužilaštvo BiH usmjerava nadležnu policiju u istraživanju krivičnih djela, uključujući ispitivanje osumnjičenih i svjedoka, pretresima, privremenom oduzimanju predmeta, pritvorima i hapšenjima i, ako je neophodno, provođenju istraga u skladu sa zakonom. Tužilac u procesu istrage krivičnih djela i u postupku gonjenja počinitelja krivičnih djela rukovodi, nadgleda i, ako je potrebno, vrši istragu krivičnih djela. Za vršenje ove funkcije veoma je značajna saradnja s drugim nadležnim institucijama.

15. Institucije Brčko Distrikta BiH

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine ima zakonodavnu i izvršnu vlast. Policijska služba je organizirana u okviru Policijske uprave BD i ima policijske ovlasti za teritorij Brčko Distrikta. Što se tiče policije Brčko Distrikta bitno je istaći da se poslovi nasilja nad djecom rade uglavnom u Jedinici krim policije i to najčešće u okviru nadležnosti jednog od 9 timova linija rada Tima za trgovinu ljudima, seksualne delikte i nasilje u porodici.

Brčko Distrikt, također, ima i svoje Tužilaštvo BD koje ima slične ovlasti ostalim tužilaštvima u BiH, samo na osnovu zakona BD.

Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge je organizacijska izvršna jedinica BD koja je zadužena za obavljanje poslova iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, pa time i zaštite djece.

16. Institucije Republike Srpske i Federacije BiH

Ministarstva za rad, socijalnu politiku, dječiju zaštitu su nadležna za: upravne, stručne i druge poslove u zakonima koji se odnose na nadležnosti u oblastima: socijalne politike (socijalna sigurnost i solidarnost, zaštita civilnih žrtava rata, zaštita porodice, usvojenje i starateljstvo, socijalna zaštita); rada i zapošljavanja; penzijskog i invalidskog osiguranja.

Ministarstva pravde su nadležna za: upravne, stručne i druge poslove utrdene zakonom koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti u oblasti pravosudnih institucija i uprave, bavi se još upravnim nadzorom nad radom pravosudne uprave (u F BiH i ostalih federalnih organa uprave), praćenjem izvršenja krivičnih sankcija, naročito nad maloljetnicima, pripremom zakona iz oblasti uprave, pravosuđa, krivičnog i građanskog prava.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske: u sjedištu Ministarstva u sastavu Uprave kriminalističke policije nalazi se Odjeljenje za suzbijanje organiziranog kriminaliteta u čijoj je nadležnosti borba protiv trgovine ljudima. MUP RS ima 5 centara javne bezbjednosti (CJB) koji se nalaze u Banjaluci, Doboju, Bijeljini, Istočnom Sarajevu i Trebinju, te 4 stanice javne bezbjednosti (SJB) koje se nalaze u Prijedoru, Mrkonjić Gradu, Zvorniku i Foči. U centrima javne bezbjednosti u sastavu Odjeljenja kriminalističke policije nalaze se odsjeci za borbu protiv organiziranog kriminaliteta koji u svom sastavu imaju zadužene istražitelje za borbu protiv trgovine ljudima (izuzetak čini CJB Banjaluka koja zbog veličine ima Sektor krim policije i Odjeljenje za borbu protiv organiziranog kriminaliteta u čijem se sastavu nalaze istražitelji za borbu protiv trgovine ljudima, a imaju i istražitelja za maloljetničku delinkvenciju). U stanicama javne bezbjednosti u sastavu kriminalističke policije u grupi za borbu protiv organiziranog kriminaliteta nalazi se istražitelj za borbu protiv trgovine ljudima.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH. U Federaciji BiH, pored Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, postoji 10 kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova.

Radi se o decentraliziranom ustroju policijskih snaga u kojem je Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno za djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala. Nadležnost FMUP-a, također, obuhvata poslove državljanstva FBiH te osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije.

Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova su nadležna za ostale unutrašnje poslove pojedinačno na prostoru svog kantona.

U MUP-u F BiH uspostavljeni su sljedeći organizacijski oblici: Kabinet ministra, Uprava administracije i Uprava policije.

U tu svrhu u sjedištu FMUP-a u Sarajevu, u okviru Uprave policije, postoji Sektor kriminalističke policije u čijem se sastavu nalazi 10 odjeljenja. U Odjeljenju za organizirani i međukantonalni kriminal postoje 3 odsjeka, i to: Odsjek za imovinske delikte, Odsjek za krvne delikte i (od 01.03.2003. godine) Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima.

Ministarstva zdravstva nadležna su za upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom u oblasti zdravstva i odnose se uglavnom na organiziranje sistema zdravstvene zaštite, reguliranje pitanja zdravstvenog osiguranja. Pored ministarstava postoje i Zavodi za zdravstvenu zaštitu koji se uglavnom bave pitanjima reguliranja zdravstvenog osiguranja.

Tužilaštva entiteta imaju sličnu nadležnost kao i državno tužilaštvo u pogledu pokretanja istraga i odgovorna su za krivično gonjenje počinalaca krivičnih djela u skladu s entitetskim propisima. U Federaciji BiH, pored entitetskog, postoje i kantonalna tužilaštva koja su, također, nadležna za preduzimanje aktivnosti za krivična djela, dječiju prostituciju, pornografiju i druge oblike nasilja nad djecom.

Centri za socijalni rad vodeće institucije za dječiju zaštitu U Bosni i Hercegovini ulogu vodeće vladine agencije za zaštitu djece od nasilja imaju centri za socijalni rad. Centar za socijalni rad je institucija gdje dijete žrtva nasilja može dobiti stručnu pomoć, odgovarajući tretman,

savjetodavno-terapijsku uslugu i svaku drugu neophodnu pomoć u cilju njegove zaštite. Centri za socijalni rad nemaju posebna finansijska sredstva za rješavanje općih oblika nasilja, ali u okviru svog mandata nadležni su da pomažu i pružaju usluge svoj zanemarenoj i zapuštenoj djeci u bilo kojem pogledu.

Centru za socijalni rad možete prijaviti bilo koji oblik zlostavljanja i zanemarivanja djeteta.

Centar za socijalni rad obavlja i stručne poslove u provođenju socijalne zaštite i socijalnog rada, porodične zaštite i dječije zaštite, i to:

1. otkriva i prati socijalne potrebe građana i probleme u oblasti socijalne zaštite,
2. predlaže i preuzima mjere u rješavanju stanja socijalnih potreba građana i prati njihovo izvršenje,
3. organizira i provodi odgovarajuće oblike socijalne zaštite i dječije zaštite i neposredno pruža usluge socijalne zaštite i socijalnog rada,
4. razvija i unapređuje preventivne aktivnosti koje doprinose sprečavanju i suzbijanju socijalnih problema,
5. pruža dijagnostičke usluge, provodi odgovarajući tretman, savjetodavno-terapijske usluge i stručnu pomoć korisnicima,
- 5a. radi na osnivanju porodičnog savjetovaništa u cilju pružanja usluga porodici i pojedincu,
6. podstiče, organizira i koordinira profesionalni i dobrovoljni rad u oblasti socijalne zaštite,
7. radi na izvršavanju odgojnih mjera prema maloljetnim osobama,
- 7a. radi na izboru i primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima,
8. vodi evidenciju i dokumentaciju o pruženim uslugama i poduzetim mjerama u okviru svoje djelatnosti,
9. radi na razvoju partnerstva među različitim akterima u zajednici koji pružaju socijalne usluge,
- 9a. radi na razvoju raznovrsnih modela zbrinjavanja korisnika u zajednici i socijalnih usluga u skladu s potrebama korisnika,
10. vrši i druge poslove utvrđene zakonom i odlukom skupštine općine, odnosno grada.

Ministarstvo nadležno za socijalnu zaštitu utvrđuje normative i standarde za obavljanje poslova centara za socijalni rad u vršenju javnih ovlaštenja

Ustanove socijalne i dječije zaštite

U Federaciji BiH ustanove socijalne i dječije zaštite može formirati vladin i nevladin sektor.

Vladin sektor socijalne i dječije zaštite uspostavlja sljedeće institucije:

- domove za nezbrinutu djecu, odnosno djecu bez roditeljskog staranja,
- zavode za zaštitu djece i omladine,
- zavode za zbrinjavanje osoba s posebnim potrebama i
- zavode za odgoj muške djece i omladine.

Nevladin sektor socijalne i dječije zaštite su domovi i centri za nezbrinutu djecu, odnosno dječija sela i socijalno pedagoške životne zajednice, skloništa za žrtve-sigurne kuće.

U Republici Srpskoj ove institucije formirane su kao ustanove socijalne i dječije zaštite, i to kao: domovi za nezbrinutu djecu, domovi za djecu ometenu u razvoju, zavod za slijepe i slabovidne, zavod za žensku djecu i omladinu i centar za rehabilitaciju slijepih i invalidnih osoba.

Brčko Distrikt BiH nema ustanova za djecu.

**SHEMATSKI PRIKAZ OPISA DJELOVANJA INSTITUCIJA U
VEZI S TRGOVINOM DJECOM U BOSNI I HERCEGOVINI**

	OPIS AKTIVNOSTI	NAZIV INSTITUCIJE
1.	Donošenje zakona, ratificiranje sporazuma, konvencija i međunarodnih ugovora	Parlament Bosne i Hercegovine
2.	Upravna i izvršna aktivnost, priprema prijedloga zakona i drugih izvršnih i upravnih akata... usvajanje izvršnih odluka, planova, strategija, odobravanje istraživanja i drugih izvršnih aktivnosti u svrhu implementacije zakona BiH	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine
3.	Koordinacijski državni organ zadužen za izradu državnog Akcionog plana za sprečavanje trgovine ljudima i ilegalne imigracije i praćenje njegove implementacije, koordiniranje aktivnosti na nivou BiH, uspostavljanje regionalne i međunarodne saradnje	Državna grupa za sprečavanje trgovine ljudima i ilegalne imigracije
4.	Interresorni organ zadužen za poduzimanje operativnih aktivnosti na otkrivanju počinitelaca krivičnih djela trgovine ljudima i legalne imigracije	Udarna grupa
5.	Zaštita ljudskih prava i pružanje individualne pomoći, pojedinačno i grupno, građanima BiH, promocija, praćenje primjene međunarodnih konvencija i protokola, priprema izvještaja za Bosnu i Hercegovinu, izrada zakona i drugih akata...	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
6.	Pružanje pomoći u međunarodnoj i međuentitetskoj pravosudnoj saradnji (međunarodna otmica djeteta), izrada odgovarajućih zakona i propisa, oblast krivičnog zakonodavstva, organizacija sudova, zatvorskog sistema, ekstradicija, izručenje, registracija udruženja građana i nevladinih organizacija	Ministarstvo pravde
7.	Reguliranje pitanja izdavanja viza i pružanje pomoći građanima BiH putem diplomatskih predstavništava BiH	Ministarstvo vanjskih poslova
8.	Koordinacija zdravstvenog i socijalnog sektora, izdavanje identifikacijskih isprava	Ministarstvo civilnih poslova
9.	Reguliranje kretanja i boravka stranaca i pitanja azila	Ministarstvo sigurnosti
10.	Policijski poslovi praćenja i prikupljanja svih interesantnih modusa krijumčarenja ljudi, prikupljanje dokaza o izvršenim krivičnim djelima u vezi s trgovinom ljudima, a posebno djece, sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima i seksualnih delikata, objedinjavanje evidencija o trafikerima, žrtvama trgovine i seksualnih delikata, pomoć žrtvama, preventivne aktivnosti	SIPA Državna agencija za istrage i zaštitu

11.	Obavljanje policijskih poslova u okviru nadzora granice i kontrole saobraćaja na graničnim prijelazima, te obavljanje svih policijskih poslova u vezi s krivičnim djelima koja se gone po službenoj dužnosti i djelima trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi i roba preko državne granice...	DGS Državna granična služba
12.	Međunarodna policijska saradnja, razmjena podataka u vezi s trgovinom ljudima, a samim tim i u vezi s nasiljem nad djecom. U organizaciji NCB se nalaze inspektori zaduženi za liniju rada u vezi s trgovinom ljudima. Svi zahtjevi kriminalističkih policija u BiH, bez obzira o kojoj se policijskoj Agenciji radi, upućeni drugim državama, proslijeđuju se posredstvom INTERPOL-a (NCB) BiH Sarajevo. Pri Generalnom sekretarijatu Interpola postoji Radna grupa specijalizirana za borbu protiv zločina nad djecom.	INTERPOL (NCB Nacionalni centralni biro)
13.	Tužilaštvo je odgovorno za krivično gonjenje počinalaca krivičnih djela u skladu s Krivičnim zakonom BiH, a posebno djela trgovine ljudima	Tužiteljstvo BiH
14.	Brčko Distrikt ima svoje tužilaštvo i policiju i institucije koje se bave zaštitom djece, centar za socijalni rad i službe socijalne zaštite	Brčko Distrikt BiH
15.	<p>Ministarstva unutrašnjih poslova, policije i tužilaštva entiteta i kantona imaju istu nadležnost kada je u pitanju prostitucija u vezi s trgovinom ljudima, ali i djela pornografije, dječije prostitucije i drugi oblici eksploatiranja djece;</p> <p>Sudovi za prekršaje i inspeksijske službe su specifični organi koji imaju određenu ulogu po pitanju prekršaja koji se učine prema djeci, a u vezi su s trgovinom djecom;</p> <p>Centri za socijalni rad imaju najznačajniju ulogu kada je u pitanju zaštita djece od bilo kojeg oblika zloupotrebe;</p> <p>Ministarstva pravde, socijalne i zdravstvene i dječije zaštite, također, imaju određenu ulogu u pogledu pripreme zakona i zaštite djece.</p> <p>Ustanove socijalne i dječije zaštite koje se uglavnom koriste za smještaj, zaštitu i resocijalizaciju djece.</p>	Organi i institucije u entitetima (F BiH i RS)

III NAČIN POSTUPANJA NADLEŽNIH ORGANA KADA POSTOJI SUMNJA ILI SAZNAVANJE DA JE DIJETE PREDMET TRGOVINE LJUDIMA

Postojanje sumnje ili saznanje nadležnih institucija da je dijete predmet trgovine ljudima, zavisno od toga koji od nadležnih organa ima takvu sumnju, obavezuje iste na sljedeća postupanja:

Postupanje po službenoj dužnosti:

U Zakonu o krivičnom postupku BiH u članu 213 propisana je obaveza prijavljivanja krivičnih djela, a ista obaveza službenog postupanja je, također, utvrđena u okviru entitetskih zakona i zakonu Brčko Distrikta BiH.

ZKBiH član 213.

"(1) Službene i odgovorne osobe u svim organima vlasti u BiH, javnim preduzećima i ustanovama, **dužne su da prijave krivična djela o kojima su obaviještene ili za koja saznaju na koji drugi način.** U takvim okolnostima, službena ili odgovorna osoba će poduzeti mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo i drugi dokazi o njima i obavijestiti će ovlaštenu službenu osobu ili Tužilaštvo bez odlaganja."

U skladu s navedenim evidentno je da se individualizira odgovornost službene i odgovorne osobe da prijavljuju **sva** krivična djela, **pa tako nisu izuzetak ni krivična djela u kojima ima elemenata trgovine djecom.**

U slučaju neprijavlivanja krivičnog djela, tj. nepostupanja po ovim odredbama, i to **u samo određenim slučajevima**, može predstavljati krivično djelo iz čl. 230 KZ-a BiH. Neprijavlivanje krivičnog djela ili počinioca, za čiji se osnovni oblik može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za kvalificirani oblik kazna zatvora od 5 godina ili teža kazna. U ovom članu obaveza prijavljivanja djela ili počinioca se odnosi na krivična djela gdje je zapriječena kazna dugotrajnog zatvora (I stav) ili na krivična djela gdje se može izreći kazna 5 godina zatvora ili teža kazna (II stav), što, imajući u vidu zapriječene kazne za krivično djelo trgovine ljudima, znači da bi se ta obaveza odnosila na slučajeve trgovine ljudima.

"(2) Zdravstveni radnici, nastavnici, odgajatelji, roditelji, staratelji, usvojitelji i druge osobe koje su ovlaštene ili dužne da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim osobama, da vrše nadzor, odgajanje maloljetnika, a koji saznaju ili o cijene da postoji sumnja da je maloljetna osoba žrtva seksualnog, fizičkog ili nekog drugog zlostavljanja, dužni su o toj sumnji odmah obavijestiti ovlaštenu službenu osobu ili tužioca."

U ovom slučaju dovoljan preduvjet za nastupanje obaveze izvještavanja predstavlja **postojanje sumnje** da je maloljetna osoba žrtva seksualnog, fizičkog ili nekog drugog zlostavljanja, tj. ne traži se da je aktivni subjekt djela obaviješten ili da je saznao/la o krivičnom djelu. Zakonodavac propisuje dužnost obavještavanja ovlaštene službene osobe ili tužioca u svim slučajevima gdje postoji sumnja na neki vid zlostavljanja maloljetnika, što je zaista na liniji zaštite prava djeteta kao posebno ranjive kategorije u krivičnom pravnom sistemu.

Predviđeno je kažnjavanje za ova ista krivična djela doktora medicine, stomatologije, primalje ili zdravstvenog radnika, psihologa, javnog bilježnika i službenika socijalne zaštite ako je krivično djelo počinjeno prema djetetu ili maloljetniku. Dakle, posebno su navedena ova

zanimanja, odnosno osobe koje su u poslovnom kontaktu s djetetom ili maloljetnikom kako bi se posebno pojačala njihova obaveza prijavljivanja naprijed navedenih krivičnih djela.

Prijavljivanje krivičnog djela od građanina:

Građanin **ima pravo** prijaviti izvršenje krivičnog djela.

Svako je dužan prijaviti učinjenje krivičnog djela kada neprijavljivanje krivičnog djela predstavlja krivično djelo.

Postupci za pritužbe:

Postupak za pritužbe u vezi sa svim oblicima nasilja nad djecom u javnim institucijama reguliran je po zakonskim aktima javnih institucija kojim se utvrđuje disciplinska odgovornost službenih osoba, što je već ranije navedeno.

Pritužbe u vezi s bilo kojim oblikom nasilja koje se javlja u javnim institucijama (školama, vojnim školama, na radnom mjestu, sportskim i rekreativnim mjestima, susjedstvu, na ulici) može podnijeti zainteresirana strana i samo dijete ili roditelj ili staratelj, srodnik, prijatelj ili savjestan građanin.

U toku postupka koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja krivičnih djela, maloljetni počinioci, odnosno njihovi zastupnici, imaju pravo da vrše uvid u spise, shodno općim odredbama ZKP BiH.

Informiranje o mogućnostima za upućivanje pritužbi u vezi s nasiljem nad djecom još uvijek nije organizirani proces, ali se u okviru nastavnih planova i programa u osnovnim i srednjim školama uključuju sadržaji i informacije u vezi s načinom upućivanja pritužbi. Ovi sadržaji realiziraju se u saradnji s nevladinim organizacijama u okviru radionica, okruglih stolova, izradom informativnog materijala, letaka.

U BiH su otvorene SOS telefonske linije koje osiguravaju zaštitu i povjerljivost dostavljenih pritužbi o nasilju. Putem ovih linija također se mogu dobiti osnovne informacije o mogućnostima upućivanja pritužbi i sve druge informacije u cilju zaštite od nasilja.

Novi ZKP BiH predviđa mogućnost upotrebe posebnih istražnih radnji za krivična djela za koja je predviđena kazna zatvora u trajanju od tri godine, koja je u pravilu i minimalna kazna kada su u pitanju djela učinjena prema djeci (tajni istražitelji, praćenje, snimanje i dr.). Također se može koristiti i institut zaštite svjedoka, odnosno, o svim istražnim radnjama odlučuje nadležni tužilac, a kao dokaz uvijek se koriste medicinski i drugi stručni nalazi.

S obzirom da je obaveza postupanja u pravilu definirana zakonom u smislu obaveze prijavljivanja krivičnog djela, najčešća situacija u praksi je:

1) Kada saznanje ili sumnju imaju tužilaštvo i policija (MUP- SIPA INTERPOL- DGS):

Tužilaštvo BiH je nadležan organ za pokretanje postupaka u skladu s Krivičnim zakonom BiH za krivična djela koja se odnose na trgovinu ljudima, pa time i trgovinu djecom. Tužilaštva entiteta i Brčko Distrikta BiH su, također, nadležna za pokretanje postupaka za krivično djelo navođenja na prostituciju, odnosno trgovine ljudima radi prostitucije, iskorištavanja djece i maloljetnih osoba za pornografiju, proizvodnju i prikazivanje dječije pornografije. Postupanje tužilaštava u pogledu posebnih istražnih radnji je uvjetovano visinom zapriječene kazne.

Policijske službe prikupljaju i istražuju i o tome izvještavaju nadležna tužilaštva koja su odgovorna za tok provođenja istrage i podizanje optužnica protiv odgovornih osoba. Tužilaštva su nadležna i za zaštitu i čuvanje svjedoka.

Način postupanja:

Kada policija ili tužilaštvo imaju osnovanu sumnju ili saznanje da je u pitanju dijete žrtva trgovine ljudima, obavijestit će nadležnu službu za socijalnu zaštitu radi evidentiranja i uključivanja u rješavanje slučaja.

Tužilaštvo i policija ne smiju saslušavati dijete bez prisustva roditelja ili staratelja ili centra za socijalni rad koji se pojavljuje u ulozi staratelja. Staratelj, roditelj ili centar imaju pravo zatražiti stručnu pravnu pomoć.

Kada je u pitanju dijete stranac, osim centra za socijalni rad obavještava se i nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

Nadležni odjel Ministarstva sigurnosti će za dijete stranca riješiti pitanje boravka iz humanitarnih razloga, privremeno, odnosno u slučaju potrebe duže, odnosno do iznalaženja trajnog rješenja za zbrinjavanje djeteta.

2) *Kada saznanje ili sumnju imaju centri za socijalni rad:*

Centar za socijalni rad može u toku provođenja svojih aktivnosti imati sumnju ili saznanje da je u pitanju dijete žrtva trgovine ljudima i tada nadležni službenik ima obavezu da postupi po službenoj dužnosti.

Način postupanja:

1. Centar za socijalni rad bez odlaganja obavještava nadležno tužilaštvo ili policijsku službu, a kada je u pitanju dijete stranac, istovremeno i nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

2. Centar za socijalni rad može podnijeti zahtjev za razmatranje slučaja kod Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.

3. Centar za socijalni rad u slučaju potrebe za smještajem djece žrtava trgovine kontaktira NVO koja je potpisnica Procedura za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima u BiH.

4. Centar za socijalni rad može zatražiti besplatnu pravnu pomoć za dijete žrtvu i njegovog staratelja od ureda/centara i NVO koje su prihvatile da pružaju ovaj oblik pomoći.

5. Centar za socijalni rad će za dijete žrtvu tražiti trajno rješenje i u najboljem interesu djeteta. U vezi s tim će ostvarivati kontakte sa svim institucijama u BiH, a prema potrebi djeteta i za slučajevne repatrijacije djeteta stranca, ostvarivati kontakte putem Ministarstva vanjskih poslova BiH, tražit će se trajno rješenje i za takvo dijete.

3) *Kada saznanje ili sumnju imaju obrazovne ili zdravstvene institucije:*

Stručni radnici u obrazovnim institucijama (pedagozi ili socijalni radnici) i zdravstveni radnici mogu u okviru svojih redovnih aktivnosti doći do saznanja da je u pitanju dijete žrtva trgovine ljudima, odnosno da okolnosti koje su u vezi s djetetom mogu upućivati na to da se dijete na neki način iskorištava.

Način postupanja:

Kada službena osoba u školi ili nekoj drugoj obrazovnoj instituciji i kada zdravstveni radnik u bilo kojoj zdravstvenoj instituciji ima sumnju ili saznanje da je dijete žrtva trgovine ljudima ili neke druge zloupotrebe, bez odlaganja obavještava nadležno tužilaštvo ili policijsku službu.

4) Kada saznanje ili sumnju imaju sudovi za prekršaje, inspeksijske i sanitarne službe rada, zavod za zapošljavanje, matični uredi, savjetovališta, zavodi za zaštitu djece, domovi za nezbrinutu djecu i djecu bez roditeljskog staranja, azilantski centri, imigracijski centri i sve druge institucije:

U okviru obavljanja svojih redovnih aktivnosti i s obzirom na specifičnost navedenih institucija moguće su situacije u kojima se mogu prepoznati djeca potencijalne žrtve trgovine ljudima.

Način postupanja:

1. Kada bilo koja od navedenih službi i institucija dođe do saznanja ili ima sumnju da je dijete žrtva trgovine ljudima ili nekog od oblika iskorištavanja, bez odlaganja obavještava nadležno tužilaštvo ili policijsku službu.

2. Kada navedene institucije i organizacije imaju saznanja o djetetu strancu, prvenstveno zbog reguliranja boravka navedene osobe, vrše prijavu njegovog ili njenog boravka nadležnom Odjelu za strance Ministarstva sigurnosti.

5) Kada saznanje ili sumnju imaju nevladine organizacije:

Jedan broj nevladinih organizacija je potpisao Protokol o saradnji s Ministarstvom sigurnosti što, u skladu s istim, omogućava ekspeditivniju razmjenu informacija o potencijalnim žrtvama trgovine. Obavezu dostavljanja informacija imaju i nevladine organizacije koje nisu potpisnice Protokola.

Način postupanja:

1. Kada neka od NVO ima sumnju ili saznanje da je u pitanju dijete žrtva trgovine, obavezna je odmah obavijestiti tužilaštvo ili policiju i centar za socijalni rad.

2. U slučaju da je dijete žrtva trgovine strani državljanin, odmah se obavještava nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

6) Kada saznanje ili sumnju imaju fizičke i pravne osobe:

- Kada bilo koja fizička i pravna osoba ima sumnju ili saznanje da je dijete žrtva trgovine, obavezna je obavijestiti tužilaštvo ili policiju ili centar za socijalni rad.

- Kada je u pitanju boravak stranih državljana, obavezno je poštivanje roka prijave boravka stranaca (član 54 Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu), obaveza prijavljivanja u najkraćem roku od 12 sati.

IV NAČIN POSTUPANJA NADLEŽNIH ORGANA KADA JE DIJETE IDENTIFICIRANO KAO ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA

Kada je dijete identificirano kao žrtva trgovine od strane nadležnih institucija:

1) Tužilaštva i policije (MUP-SIPA INTERPOL-DGS)

- Kada policija ili tužilaštvo identificiraju dijete žrtvu trgovine ljudima, obavještavaju nadležnu službu za socijalnu zaštitu.
- Kada je u pitanju dijete bez starateljstva i dijete koje ima staratelja, uključuje se roditelj/staratelj i nadležni centar za socijalni rad.
- Kada je u pitanju dijete stranac, osim centra za socijalni rad, obavještava se odmah nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

2) Centri za socijalni rad

Kada centar za socijalni rad identificira dijete žrtvu trgovine, bez odlaganja obavještava nadležno tužilaštvo ili policijsku službu.

Kada je u pitanju dijete stranac, obavještava se odmah nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti.

Centar za socijalni rad može podnijeti zahtjev za razmatranje slučaja kod Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.

Centar za socijalni rad u slučaju potrebe za smještajem djece žrtava trgovine može zatražiti smještaj od NVO koja je potpisnica Procedure za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima u BiH.

Centar za socijalni rad može zatražiti besplatnu pravnu pomoć za dijete žrtvu i njegovog staratelja od ureda/centara i NVO koje su prihvatile da pružaju ovaj oblik pomoći.

3) Zdravstvene institucije

Kada zdravstvena institucija identificira dijete žrtvu trgovine, obavještava nadležno tužilaštvo ili policijsku službu.

4) Ostale institucije

Sve druge institucije i organizacije, a posebno: sudovi za prekršaje, savjetovišta, zavodi za zaštitu djece, domovi za nezbrinutu djecu i djecu bez roditeljskog staranja, azilantski centri, imigracijski centri, u slučaju identificiranja djeteta žrtve trgovine, obavezno obavještavaju policiju i nadležno tužilaštvo.

5) Nevladine organizacije

Kada bilo koja od nevladinih organizacija identificira dijete žrtvu trgovine, mora odmah obavijestiti tužilaštvo i policiju, kao i centar za socijalni rad.

U slučaju da je dijete žrtva trgovine strani državljanin, odmah se obavještava, osim centra za socijalni rad, i nadležni Odjel za strance Ministarstva sigurnosti.

6) *Samoidentificiranje*

Dijete žrtva trgovine (ili neka druga osoba koja je s djetetom u bliskom kontaktu) može zatražiti zaštitu ili prijaviti da je žrtva trgovine bilo kojoj instituciji koja je nadležna da postupa u skladu s ovim referalnim mehanizmom.

V IDENTIFICIRANJE PROBLEMA KOJI SE ODOSE NA REFERALNI MEHANIZAM

Problem trgovine djecom je veoma kompleksan problem, naročito u pogledu postupanja nadležnih institucija i u pogledu djelovanja institucija u najboljem interesu djeteta. Situacije u kojima se nastoji djeci omogućiti odlučivanje o pitanjima važnim za njih i omogućiti viši stepen samostalnosti mogu djecu izložiti i određenom riziku.

Kako bismo ukazali na određene probleme koji utječu na efikasnost zaštite djece od trgovine ljudima, prezentiramo neke situacije u kojima je moguće prepoznati rizike za djecu:

1. *Putovanje djece s pratnjom i bez pratnje.*

Djeca mogu, u skladu s važećim zakonima u BiH, samostalno putovati s navršениh 15 godina bez pratnje.

U skladu sa Zakonom o putnim ispravama, utvrđena je mogućnost da, uz saglasnost roditelja, sva djeca mogu dobiti vlastitu putnu ispravu.

Preporuka:

Potrebno je uvesti jači nadzor za izlazak djece van granica BiH i roditeljima i starateljima preporučiti obaveznu kontrolu i provjeru svrhe putovanja djeteta. Neophodno je izmijeniti zakon u pogledu obaveznog izdavanja pismenog odobrenja o d roditelja/staratelja u slučajevima kada dijete izlazi van granica BiH.

2. *Rad i boravak djece u ugostiteljskim i uslužnim objektima*

Obaveza evidentiranja boravka u ugostiteljskim i drugim uslužnim objektima (hoteli, prenoćišta, kampovi i sl.) je problem koji treba biti eksplicitno naglašen u odgovarajućem zakonu koji regulira rad ovakvih objekata.

Nadležnosti inspeksijskih službi po pitanju ispitivanja rizičnih situacija trebale bi, također, biti posebno naglašene radi uvođenja strožije kontrole i obaveze poštivanja propisa po pitanju strožijeg evidentiranja boravka djece u navedenim objektima.

Preporuka:

Naložiti inspekcijama rada i sanitarnim inspekcijama da posebno nadziru situacije u vezi s djecom i o tome redovno dostavljaju informacije policiji i tužilaštvu.

3. *Prislini rad i prosjačenje*

Djelovanje policije u saradnji sa sudom za prekršaje ili tužilaštvima je posebno ključno za otkrivanje ovog vida organiziranog kriminala jer su neka od ovih pitanja uređena različitim zakonima i smatraju se samo prekršajima.

Centri za socijalni rad koji su nadležni za pokretanje postupka oduzimanja starateljstva u slučaju težeg zanemarivanja i zapuštanja djeteta su, također, važan subjekt u rješavanju problema trgovine djecom u svrhu radnog iskorištavanja.

Ropski rad u kući je do sada u Bosni i Hercegovini bio nepoznat, ali je i ovo pitanje potrebno posebno istražiti u hraniteljskim i starateljskim porodicama.

Na sličan način se može problematizirati i rad inspekcija rada u pogledu nadzora rada djece u ugostiteljskim i nekim drugim objektima gdje nije primjereno da djeca rade.

Preporuka:

Istražiti problem prosjačenja i sakupiti podatke u vezi s tim radi procjene stanja i načina djelovanja.

4. *Razmjena informacija koje se odnose na zloupotrebu djece za trgovinu ljudima*

Centralna baza podataka o djeci žrtvama trgovine ljudima trebala bi biti uspostavljena na jedinstvenoj osnovi. Posebno je važno da se u tu svrhu ustanovi jedinstveni obrazac koji se automatski popunjava kada se identificira dijete žrtva trgovine. Baza podataka treba sadržavati i podatke o sumnjivim slučajevima.

Preporuka:

Ustanoviti jedinstveni obrazac koji se automatski popunjava kada se identificira potencijalna žrtva trgovine i dijete koje je već žrtva trgovine.

5. *Maloljetnički brakovi (fiktivni)*

Evidentiranje i nadzor maloljetničkih brakova je, također, jedan od načina koji bi trebao biti dodatno istražen.

Uloga centara za socijalni rad i nadležnih odjela za strance Ministarstva sigurnosti u pogledu saradnje i nadzora maloljetničkih brakova je, također, pitanje koje treba bolje regulirati važećim zakonima u BiH.

Preporuka:

U cilju objedinjavanja informacija redovno prikupljati informacije od matičnih ureda.

6. *Prelazak granice maloljetnih osoba (bezvizni režim)*

Nadzor granica je kompleksan problem, a kada su u pitanju susjedne države i bezvizni režim, potrebno je razmotriti mogućnost provođenja posebnih mjera nadzora prelaska i evidentiranja prelazaka granice maloljetnih osoba bez pratnje.

Preporuka:

Evidentiranje prelazaka granice maloljetnih osoba bez pratnje (izrada odgovarajućeg obrasca).

7. *Edukacija osoblja*

Kontinuirana edukacija službenika koji su uključeni u ove aktivnosti je, također, jedan od problema. Samo kontinuirana edukacija koja se mora odvijati planski i organizirano može unaprijediti saradnju i koordinaciju nadležnih subjekata.

Uvjet za edukaciju službenika koji su uključeni u ove aktivnosti je priprema metodološki razrađenih priručnika za edukaciju koji obrađuju slučajeve koji su karakteristični za prostor Bosne i Hercegovine.

Priručnici treba da sadrže i dijelove koji se odnose na unapređenje saradnje i oblika organizirane komunikacije između nadležnih službi.

Preporuka:

Vođenje evidencije o kontinuiranoj edukaciji o trgovini ljudima na državnom nivou

8. *Informatizacija službi, skraćivanje rokova postupanja, baze podataka*

Bolje tehničko opremanje nadležnih odjela za prikupljanje podataka i njihova uspješna razmjena elementarni je uvjet za uspješno suprotstavljanje problemu trgovine djecom. U vezi s načinom uspostave baze podataka potrebno je, također, donijeti pravne akte koji bi regulirali precizne i efikasne rokove, ali i ostala pitanja u vezi s uspostavom baze podataka.

Preporuka:

Izrada odgovarajućih obrazaca za praćenje stanja i priprema odgovarajućih izvještaja i analiza.

9. *Odgovornost nadležnih službi i službenika*

Pitanje korupcije službenika koji provode aktivnosti na suzbijanju trgovine djecom je, također, veoma važan segment i izvor potencijalnih problema. Standardizacija poslova koji su u vezi sa suzbijanjem trgovine djecom jedan je od prvih uvjeta.

Preporuke:

Nadzor nad radom službenika, oštrije disciplinske mjere, jačanje svijesti i odgovornosti službenika i uvođenje mjera stimulacije službenika koji su uključeni u ove aktivnosti.

10. *Pružanje usluga*

Firme koje pružaju turističke i ugostiteljske usluge (prodaja turističkih putovanja i drugih turističkih usluga) u pogledu mogućih potencijalnih situacija trebale bi imati vidno izložene ključne informacije o rizicima kojima mogu biti izložena djeca.

Preporuke:

Izraditi odgovarajuće plakate (postere) koji će biti obavezno izloženi na vidnom

mjestu u turističkim agencijama i ugostiteljskim objektima, a koji će sadržavati informacije o rizicima kojima mogu biti izložena djeca.

11. Matični uredi

U Bosni i Hercegovini je, također, ustanovljen veliki broj bezimene djece, odnosno djece koja nisu upisana u matične knjige rođenih. Dužnost upisa djece je obaveza roditelja, tako da je saradnju svih nadležnih institucija i centara za socijalni rad potrebno unaprijediti.

Preporuke:

Uspostaviti mobilne timove koji bi prikupljali podatke o djeci i vršili upise djece čiji roditelji/staratelji nemaju objektivnu mogućnost da upišu dijete u matičnu knjigu (naprimjer: velika udaljenost do matičnih ureda, slaba ili nikakva novčana primanja roditelja i sl.). Također, pooštriti disciplinske mjere za one za koje se ustanovi da svjesno izbjegavaju upis djeteta u matičnu knjigu.

12. Predrasude prema manjinama

Pripadnici i pripadnice nacionalnih manjina su u pogledu ostvarivanja svojih prava veoma često diskriminirani. Predrasuda prema manjinama je, također, problem koji mora biti uzet u obzir kod planiranja mjera prevencije i jačanja svijesti o problemu trgovine djecom.

Preporuke:

Provesti medijsku (javnu) kampanju koja bi imala za cilj razbiti predrasude prema romskoj populaciji.

VI PRILOZI

Tabela 1. Adresar institucija na državnom nivou

Tabela 2. Adresar institucija na entitetskom nivou

Tabela 3. Adresar NVO skloništa i NVO koje pružaju pravnu pomoć

PARLAMENT BIH	
<i>VIJEĆE MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE</i> <i>Trg BiH 1; 71000 Sarajevo</i> <i>Tel: 033/663-519; 269-570</i>	
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/219-923)
Ministarstvo sigurnosti	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/219-923; 213-623; 213-624)
Ministarstvo civilnih poslova	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/219-923; 221-074)
Ministarstvo pravde	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/223-501; 223-502)
Ministarstvo vanjskih poslova	Musala br. 2; 71000 Sarajevo (tel: 033/281-100)
Tužilaštvo BiH	Kraljice Jelene 88; 71000 Sarajevo (tel: 033/707-100)
Udarna skupina za borbu protiv trgovine ljudima	Kraljice Jelene 88; 71000 Sarajevo (tel: 033/707-100)
Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/710-530)
Vijeće za djecu	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/221-293; 206-655)
Odbor za Rome	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/206-655)
<i>BRČKO DISTRIKT BiH</i>	
Policajska uprava	Trg mladih br. 10; 76100 Brčko (tel: 049/233-200)
Odjeljenje za izbjeglice, raseljene osobe i stambena pitanja	Islahijet br. 7; 76100 Brčko (tel: 049/218-696; 232-480)
Odjeljenje za obrazovanje	Bulevar mira br. 1; 76100 Brčko (tel: 049/214-503)
Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge	Bulevar mira br. 1; 76100 Brčko (tel: 049/
Tužilaštvo	Trg pravde br. 10; 76100 Brčko (tel: 049/217-227; 217-465)

Tabela 1. Pregled i adresar institucija na državnom nivou

NIVO ENTITETA	
REPUBLIKA SRPSKA	
Ministarstvo pravde	Vuka Karadžića br. 4; 78000 Banjaluka (tel: 051/331-582)
Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe	Vuka Karadžića br. 4; 78000 Banjaluka (tel: 051/331-470)
Ministarstvo unutrašnjih poslova	Desanke Maksimović br. 4; 78000 Banjaluka (tel: 051/334-306)
Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite	Vladike Platona bb; 78000 Banjaluka (tel: 051/316-247)
Ministarstvo prosvjete i kulture	Vuka Karadžića br. 4; 78000 Banjaluka (tel: 051/331-422)
Tužilaštvo	Vladike Platona bb; 78000 Banjaluka (tel: 051/316-)
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	
Ministarstvo pravde	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/223-501; 223-502)
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Trg BiH br. 1; 71000 Sarajevo (tel: 033/219-923)
Ministarstvo inozemnih poslova	Musala br. 2; 71000 Sarajevo (tel: 033/281-100)
Ministarstvo zdravstva	Maršala Tita br. 9; 71000 Sarajevo (tel: 033/664-245)
Ministarstvo obrazovanja i nauke	Adema Buća br. 34; 88000 Mostar (tel: 036/580-012) Obala Maka Dizdara br. 2; 71000 Sarajevo (tel: 033/663-693; 663-691)
Ministarstvo rada i socijalne politike	Antuna Branka Šimića br. 4; 71000 Sarajevo (tel: 033/655-155)
Tužilaštvo	Valtera Perića br. 13; 71000 Sarajevo (tel: 033/212-529)

Tabela 2. Pregled i adresar institucija na entitetskom nivou

NVO SKLONIŠTA	
Nevladina organizacija “Lara”	ul. Beogradska br. 38; 76000 Bijeljina
Udruženje žena “Žena BiH”	ul. Ivana Krndelja 3; 88000 Mostar
Nevladina organizacija “La Strada”	ul. Bulevar Narodne revolucije 35; 88000 Mostar;
Nevladina organizacija “Medica”	ul. Mokušnice 10; 72000 Zenica
Nevladina organizacija “MFS-EMAUS”	ul. 22. Divizije; 75320 Gračanica
PRAVNA POMOĆ	
Nevladina organizacija “VAŠA PRAVA”	ul. Dolina br. 9; 71000 Sarajevo

Tabela 3. Pregled i adresar skloništa (sheltera) nevladinih organizacija

